

Vänner i nöd och lust

Husdjurets betydelse för kvinnor som lever i en våldsam relation

Fotograf: Brus Theres Mattsson

Av: Sandra Karis

Handledare: Linda Arnell

Det sociala verksamhetsfältet – Socionomens arbetsuppgifter och professionsroll, 13,5 hp.

Umeå Universitet

VT-16

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte och frågeställning	3
Teori och tidigare forskning	4
Husdjurens betydelse för kvinnan	4
Husdjurens inverkan på beslutet att stanna/lämna	4
Barn och husdjur som samverkande faktorer	5
Husdjuren som våldsoffer	6
Metod	8
Pilotstudie	8
Min studie	9
Etiska överväganden	9
Diskussion	10
Referenslista	11

Inledning

Föreställ dig att du lever i en våldsam relation och den enda vän som din man tillåter dig att ha kvar, är din hund. Mannen som du lever med vet hur mycket du älskar din hund, så han utnyttjar vissa tillfällen för att slå hunden istället för dig, för att på så vis straffa och att trycka ner dig ännu mer. Han hotar med att han ska döda din hund om du lämnar honom. Du vet att han menar allvar för han har tidigare dödat din katt. Du får tillslut nog, du är rädd för ditt och din bästa väns liv och ansöker om skyddat boende. Väl där får du beskedet att du är välkommen, men hunden kan inte följa med. Vad gör du?

Att djuren kan påverka kvinnan till att lämna, återvända och/eller stanna kvar i en våldsam relation tycks vara ett outforskat ämne här i Sverige. I ett samtal med Nathalie Nordén från Riskförbundet Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta (VOOV), får jag höra om ett tragiskt fall som inträffat i Sverige. Det handlade om en kvinna som valde att gå tillbaka till sin våldsamme man för att han hade kvar en utav parets hundar. När hon vid ett senare tillfälle söker skyddat boende igen blir hon nekad, med förklaringen att relationen inte kan vara så farlig eftersom hon tidigare hade gått tillbaka till mannen. Det hela slutar med att mannen slår ihjäl henne.

”Man måste förstå allvaret i det här, människor kan bli mördade” (Nathalie Nordén, ordförande VOOVs riksförbundsstyrelse).

Men husdjuren är inte enbart en avgörande faktor för vissa våldsutsatta kvinnor i deras beslut om att stanna kvar eller lämna sin misshandlare. Husdjuren kan också vara våldsoffer och Nathalie förklarar att det är viktigt att man förstår betydelsen av sambandet mellan våld mot husdjur och våld i nära relationer. Det handlar inte enbart om att man ska hjälpa djuren, utan genom att hjälpa djuren så hjälper man även människorna. Nathalie berättar om en annan händelse där en receptionist på ett djursjukhus hade fått in ett samtal från en kvinna som säger ”Han slår ihjäl katten”. Samtalet bröts och receptionisten ringer tillbaka utan att få svar. Receptionisten blev misstänksam och kontaktade polisen. Eftersom kvinnan fanns med i djursjukhusets journaler kunde polisen få namn och adress till kvinnan. När polisen kommer hem till familjen i fråga så hittar de en våldsutsatt kvinna och ett barn.

Syfte och frågeställning

Syftet är att undersöka hur våldsutsatta kvinnor påverkas i sitt beslut om att lämna eller stanna kvar när det finns husdjur, barn, hot och/eller våld i relationen.

1. Har husdjuret påverkat kvinnan i hennes beslut om att stanna, återvända och/eller lämna sin våldsamma relation?
2. Vilken känslomässig betydelse har husdjuret för den våldsutsatta kvinnan?
3. Finns det någon skillnad i kvinnans känslor för husdjuret, beroende på om hon har barn eller inte?
4. Har husdjuret varit utsatt för hot och/eller våld från partnern?

Teori och tidigare forskning

Husdjurens betydelse för kvinnan

I intervjuer med 26 misshandlade kvinnor i Ontario Canada, svarade största majoriteten utav deltagarna att de betraktade sina husdjur som familjemedlemmar och sex utav de blev rörda till tårar när de pratade om sina husdjur (Fitzgerald, 2007). Kvinnorna visade upp bilder på husdjuret och sin kalender där de höll information om djurets födelsedag. De flesta utav deltagarna hade en väldigt nära relation till sina husdjur, utom tre kvinnor som hade svarat att de inte hade någon nära relation alls. Förklaringen hade varierat, en av kvinnorna svarade att hon helt enkelt inte tyckte om djur och det var inte hennes beslut att de skulle skaffa husdjur. För de andra två handlade det om att de medvetet valt att inte skapa någon relation till husdjuret i fråga, för att de ansåg sig veta att deras partner skulle skada djuret.

Tio utav deltagarna i Fitzgeralds (2007) studie hade berättat att deras husdjur, oftast hundar, hade beskyddat dem och deras barn från deras misshandlare. Husdjuren beskrivs från olika kvinnor som ”min livlina” och ingår i en plan för att kunna överleva och genomgå en separation från sin partner. Djuren kunde även vara en anledning till att kvinnan inte valde att ta livet av sig, då hon behövde leva för deras skull. Flynn (2000) visar att 73,3% utav kvinnorna som deltog i hans studie svarade att deras husdjur var mycket viktiga eller något viktiga som källa till känslomässigt stöd för att kunna hantera sin våldsamma situation. Flynn (2000) noterade att kvinnorna vars husdjur hade blivit misshandlade, hade ett starkare känslomässigt band till sina husdjur än de vars husdjur inte hade blivit misshandlade.

Husdjurens inverkan på beslutet att stanna/lämna

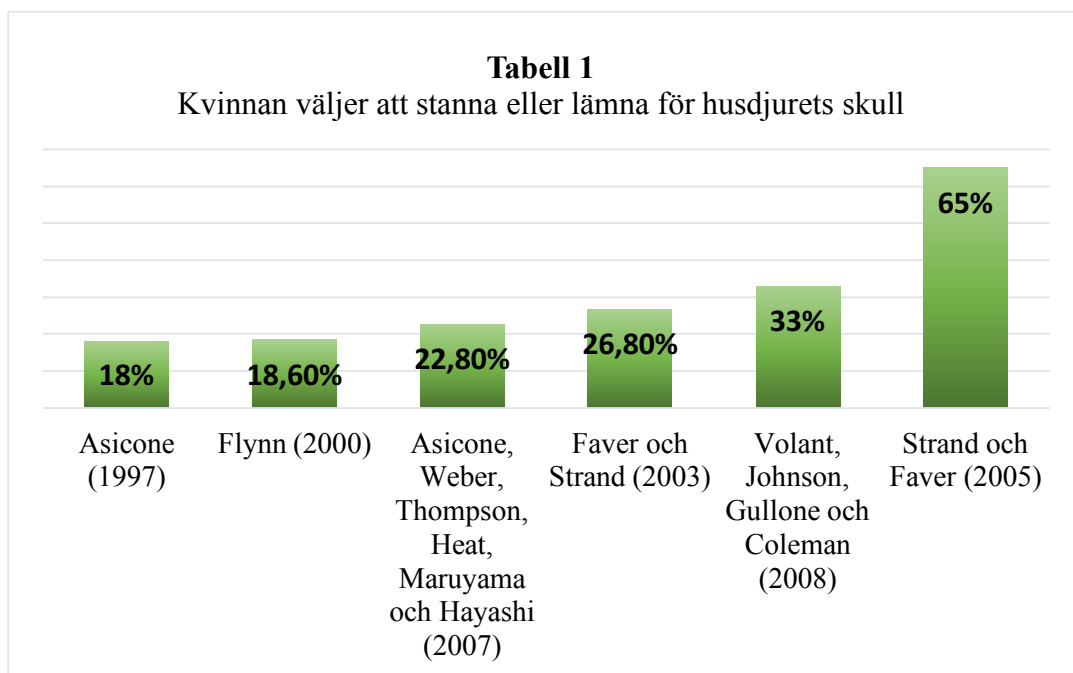
Eftersom våldsutsatta kvinnor behandlade sina husdjur som värdefulla familjemedlemmar, är det inte överraskande att många av dem hade sina husdjur i tanken när de beslutade sig för att lämna sin partner enligt Fitzgerald (2007). Utav de 23 kvinnorna som hade lämnat sin partner när de deltog i Fitzgeralds (2007) intervjuer, var det tio som berättade att de hade lämnat tidigare om det inte vore för husdjuren. Enligt deltagarna fanns det två huvudsakliga orsaker till varför husdjurens närvaro i hemmet kunde göra så att kvinnan valde att stanna kvar. Den första orsaken var att de flesta skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor inte tar emot husdjur. Eftersom kvinnan kunde ha svårigheter med att hitta något tillfälligt boende för husdjuret kunde detta resultera i att hon behövde lämna kvar det hos misshandlaren. Vilket skapade oro för husdjurets säkerhet och därför valde hon att stanna kvar. Den andra orsaken var att husdjuren gav dem det stöd de behövde för att orka med sin våldsamma situation. Andra faktorer som påverkat kvinnor att stanna kvar i relationen är oro för att behöva lämna iväg husdjuret för att ha råd med en egen bostad (Asciones, 1997).

Allen, Gallagher och Jones (2006) visar också på att hotet och/eller våldet mot husdjuren kan få kvinnor att stanna kvar och vänta med att söka skyddat boende. Två utav de fyra kvinnorna i Allen m.fl. (2006) som svarat att husdjuren fick dem att stanna kvar hänvisar till att kvinnojourerna på Irland inte tar emot husdjur eller har något samarbete med djurhem. Kvinnorna i deras studie har bland annat uttryckt sig enligt följande:

”Rädslan för min katt gjorde att jag stannade i flera år”

”Jag väntade med att lämna i flera månader, tills jag hittade ett säkert hem för min hund.” (egen översättning. Allen m.fl. 2006, s. 174).

För andra forskningsresultat där kvinnor svarat att de valde att stanna kvar i relationen eller påverkats att lämna för husdjurens skull se tabell 1.

Av de våldsutsatta kvinnorna som svarat att husdjuren haft en inverkan i deras beslut var det 88% som hade väntat med att söka skyddat boende och stannat kvar i relationen (Strand & Faver, 2005). 12% hade svarat att de lämnat relationen på grund utav oro för husdjurets säkerhet. Flynn (2000) visar att kvinnor väntade med att söka skyddat boende för husdjurets skull, fem stycken väntat längre än två månader.

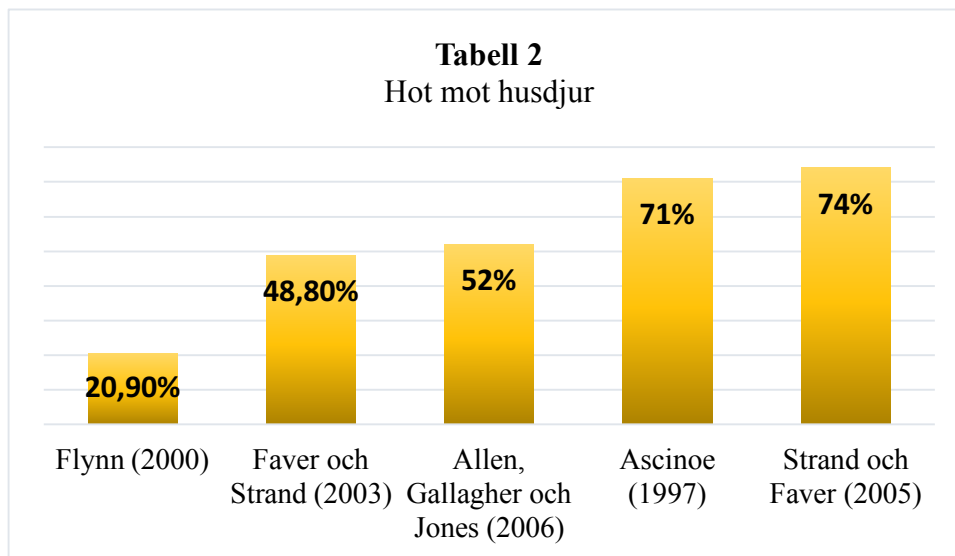
Faver och Strand (2003) märkte att det var ungefär sju gånger mer troligt att husdjuret hade en inverkan på kvinnans beslut om det funnits hot mot det. Liknande var det för kvinnor där husdjuret hade blivit misshandlat av partnern, fast där var sannolikheten nästan åtta gånger så hög. Resultatet i studien (Faver & Strand, 2003) visar att när det finns husdjur i en våldsam relation kan djuren ha en signifikant betydelse för kvinnan i hennes beslut om hon ska lämna eller stanna kvar hos sin misshandlare.

Barn och husdjur som samverkande faktorer

I Strand och Faver (2005) visade det sig att kvinnor som inte hade barn hade en högre tendens (85%) att svara att deras beslut att söka skyddat boende hade påverkats av oron för husdjuren, till skillnad från kvinnor som hade barn (45%). Flynn (2000) fann också en skillnad mellan våldsutsatta kvinnor som hade barn eller inte, då kvinnor utan barn var mer benägna att se husdjuren som en viktig källa för känslomässigt stöd. Även Asicone, Weber, Thompson, Heath, Maruyama och Hayashi (2007) fann att kvinnorna som inte hade barn var mer benägna att stanna för djurets skull, än de som hade barn (33.3% vs 19.5%).

Husdjuren som våldsoffer

Det finns en blandad forskning om husdjur som våldsoffer som visar på olika resultat, men de ger ändå en tydlig bild av att det finns ett samband mellan mäns våld mot kvinnor och djur som blir misshandlade. Antalet fall där kvinnorna svarar att deras män har hotat om att skada husdjuret varierar, se tabell 2.

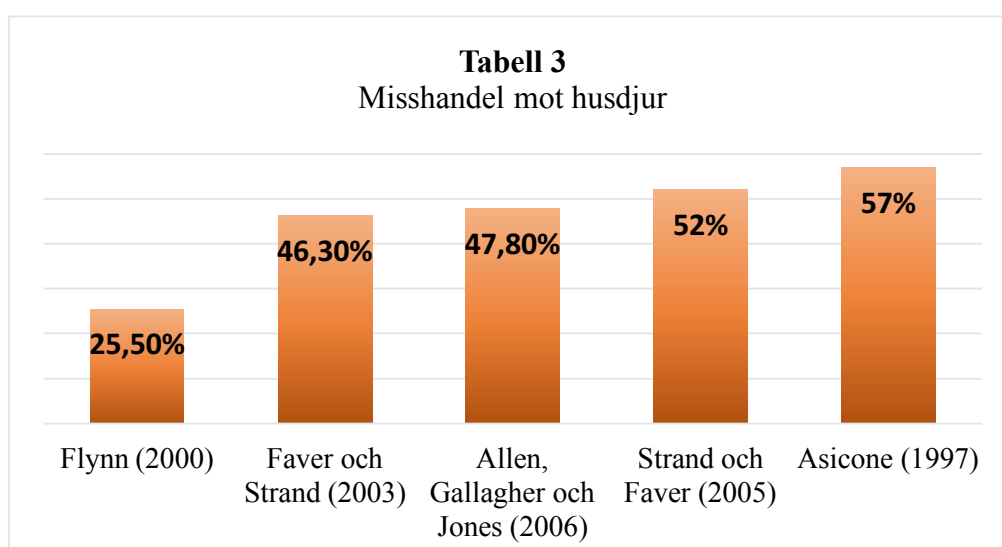

I Allen m.fl. (2006:172) studie uttrycker ett par av kvinnorna om hur hoten mot husdjuren kunde te sig (egen översättning):

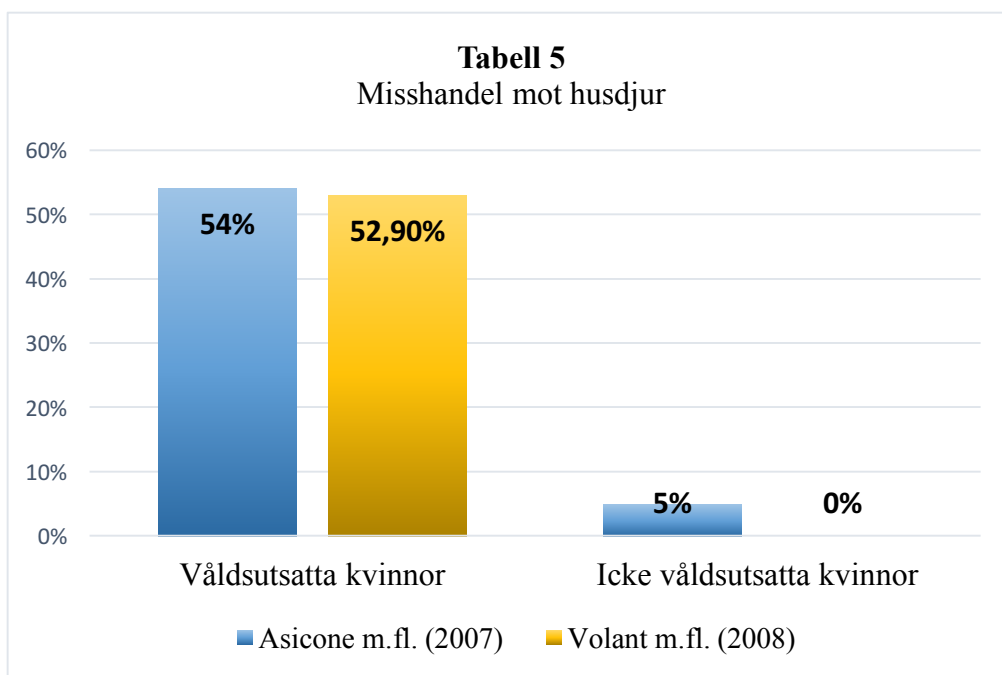
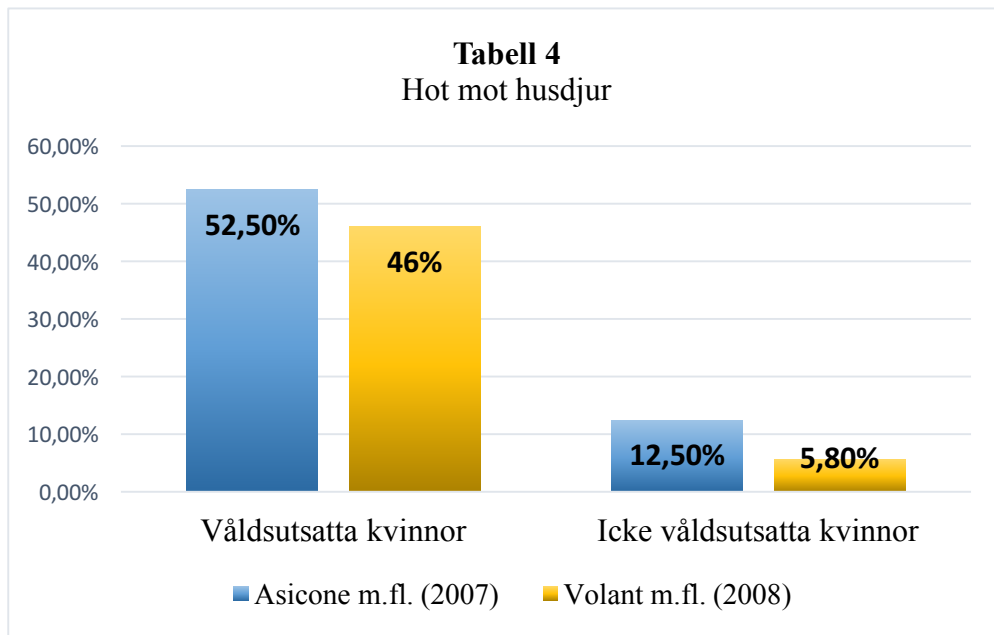
”Han kunde hota att döda hunden framför mig och barnen.”

”Inför barnen så kunde han prata om att han skulle ge bort hunden, eller ännu värre om att döda honom. Det gjorde barnen väldigt rädda eftersom de älskade hunden.”

Antalet fall där kvinnorna vittnar om att husdjuren blivit fysiskt misshandlade varierar också väldigt brett. Flynn (2000) visar att 25,5% av kvinnornas husdjur blivit misshandlade av partnern, men inga hade dödats. Medans i Ascinoe (1997) svarade mer än dubbelt så många kvinnor, 57%, att deras husdjur hade skadats eller dödats av partnern. Strand och Faver (2005) visar att 14% av kvinnornas husdjur hade blivit dödade av misshandlaren. För andra forskningsresultat där kvinnor svarat att deras husdjur hade blivit misshandlade se tabell 3.

Två studier som jag vill nämna separat är gjorda av Asicone, Weber, Thompson, Heath, Maruyama, och Hayashi (2007) och Volant, Johnson, Gullone och Coleman (2008). Här har forskarna intervjuat två grupper där den ena är kvinnor från ett skyddat boende och den andra är kvinnor som saknar erfarenhet av misshandel. Alla kvinnorna hade levt tillsammans med en manlig partner och haft minst ett husdjur under den perioden. Båda grupperna fick frågor om kvinnorna hade någon erfarenhet av att deras partner hade hotat och/eller misshandlat/dödat deras husdjur. Det är en statistiskt signifikant skillnad mellan dessa grupper, se tabell 4 och 5. När man ställer resultaten gentemot varandra så visar de på att det finns ett samband mellan våld mot husdjur och våld i hemmet.

Den typ av våld som förekommit mot husdjuret är att de blivit slagna, omskakade, kastade, en katt har dränkts i badkar, hundar och katter har blivit skjutna, en katt hade fått tändvätska hällt över sig som mannen sedan hade tänt på (Asicone, 1997). Husdjur har blivit brännmärkta av cigarett och har blivit tvingade att konsumera alkohol (Allen m.fl. 2006). De hade även blivit sparkade, slagna med objekt, svingade i svansen, halshuggna/brutit nacken, kvävd/strypt, hängd eller hållits upp i luften med kopplet, skjutna och knivhuggna (Volant m.fl. 2008). När Allen m.fl. (2006) frågade tretton våldsutsatta kvinnor vad de trodde hade motiverat deras partner till att hota eller misshandla husdjuret. 12 stycken trodde att det var för att få kontroll över antingen dem eller barnen (en hade inte svarat). Andra orsaker som också nämndes var ilska och hämnd.

Genom att ta del av resultat från tidigare forskning som gjorts internationellt, så kan vi se att det inte enbart är kvinnan och barnen som behöver hjälp att lämna sin föröväre. Djuren behöver också någon form utav stödinsats. De behöver också räknas som offer och bli räddade från sin föröväre. Detta är således ett viktigt område att undersöka i en svensk kontext då det saknas nationell forskning kring detta.

Metod

Pilotstudie

Jag tänker börja med att presentera det jag fått ta del av från min pilotstudie. Där jag har träffat och intervjuat Åsa Lidén som har startat och är ordförande för Nätverk För Kvinnor (NFK) och verksamhetschefen för Öppen Gemenskap i Umeå. Jag har även haft en telefonintervju med Nathalie Nordén från VOOVs riksförbundsstyrelse. Både Åsa och Nathalie har godkänt att jag skriver ut deras namn.

Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta förkortas VOOV, som startades i början av 2009 efter en temakväll om *våld i nära relationer* på veterinärernas studentkår. VOOV har en riksstyrelse och runt om i landet har de sju anslutna lokalföreningar. VOOV hjälper våldsutsatta kvinnor genom att placera ut husdjur till jourhem medan kvinnan bor på skyddat boende, då skyddade boenden oftast inte tar emot pälsdjur. Sen VOOV startade i början av 2009 så har det hänt otroligt mycket i förståelsen om sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot husdjur, berättar Nathalie. Kunskapen om hur husdjuren kan påverka kvinnan som lever i en våldsam relation skiljer sig åt inom socialtjänsten. Vissa förstår det – andra inte. Vissa engagerar sig – andra inte. Nathalie berättar vidare att arbetsbelastningen är hög för föreningarna och allt arbete sker på ideell basis. VOOV i Uppsala får varje år in ca 45 förfrågningar om djurplaceringar, ca 15 djur som placeras ut till jourhem.

Det finns de som tar emot husdjur till sina skyddade boenden för våldsutsatta kvinnor. På Öppen Gemenskap berättar verksamhetschefen att hon inte hört något specifikt om att kvinnor lämnat relationen för djurens skull. Däremot så har det alltid varit självklart för dom att ta emot djur till sina skyddade boenden. Tanken om att ta emot djur har funnits från början och ingen i personalen har sett det som ett problem.

Nathalie från VOOV nämner problematiken med att många kvinnor är utsatta för ekonomiskt våld. Detta innebär att om kvinnan lämnar relationen har hon inte råd att försörja sig och sitt husdjur. Det ekonomiskt bistånd som socialtjänsten erbjuder är endast avlivningshjälp till husdjuret, om hon får något överhuvudtaget. Åsa Lidén från NFK har stött på detta när hon själv var i behov av ekonomiskt bistånd efter separationen från sin våldsamma partner. Hon har även mött andra våldsutsatta kvinnor som vittnar om samma sak. Mannen Åsa levde med

gömde undan hennes räkningar och hennes påminnelser, så hon blev skuldsatt på nästan 500 000 kr under tiden hon levde med honom. Hon berättar att hennes socialhandläggare sade till henne ”här får du pengar, de ska gå till mat till DIG, inte till hundarna”. Detta blev problematiskt, för enligt Åsa var hundarna orsaken till att hon inte tog livet av sig efter att hon lämnat mannen som misshandlade henne. Hundarna räknades inte som ”skälig levnadsnivå” för hennes socialarbetare. Åsa uttryckte sig så här:

”Hundarna är min styrka, de hjälpte mig att fixa detta.” [] Hundarna har en läkande inverkan. Man kan inte vara deprimerad och ha hund. [] Hade jag inte haft djuren när jag lämnade honom, så hade jag tagit livet av mig. Det är jag helt övertygad om. [] Genom att se hur frimodiga hundarna blev, så hjälpte de mig att hålla mig borta från honom”

Hundarna kan alltså ha hjälpt Åsa från att inte gå tillbaka till sin man eftersom hon märkte att de blev mer avslappnade, trygga och harmoniska.

Min studie

Studien kommer att fokusera på kvinnor som lever eller levt i en våldsam relation ihop med en manlig partner och har/haft minst ett husdjur i relationen. Sammanlagt kommer 10 våldsutsatta kvinnor att intervjuas. Eftersom tidigare forskning har visat att kvinnor utan barn har en högre tendens att påverkas av husdjurets välmående till att lämna mannen eller inte, kommer hälften utav de kvinnor som intervjuas ha barn och den andra hälften inte ha barn.

För att kunna komma i kontakt med intervjupersoner som passar in i målgruppen kommer ett samarbete att försöka etableras med kvinnojourer runt om i Sverige. Genom detta kommer ett snöbollsurval att användas, som enligt Bryman (2011) är ett bekvämlighetsurval men som är bra att använda när man vill nå ut till grupper som kan vara svåra att nå i vanliga fall.

Intervjuerna kommer att genomföras vid direkta möten med deltagarna. Bryman (2011) beskriver att det finns stöd för att telefonintervjuer passar sämre för känsliga ämnen. En annan faktor är att flertalet våldsutsatta kvinnor som lämnat sin partner lever under skyddad identitet, då kan telefonintervjuer bli problematiskt. Intervjuerna kommer att vara semistrukturerade, vilket innebär att en intervjuguide med olika teman kommer att utvecklas men intervjupersonerna får en relativt stor frihet att berätta och svara utifrån det de känner. Intervjuerna kommer att spelas in, transkiberas och analyseras. Dataanalysen påbörjas med att söka efter meningar eller fraser som innehåller relevant information för studiens frågeställningar. Dessa meningar eller fraser kommer att kodas. Därefter kommer de koder som innehar ett liknande innehåll att sammankopplas till en kategori. Sedan kommer relationerna mellan de olika kategorierna att utforskas på ett sådant sätt att hypoteser om samband kan utvecklas.

Etiska överväganden

Förutom att använda fiktiva namn och anonyma orter behöver jag försäkra mig om att jag inte avslöjar detaljrika delar av kvinnans berättelse som kan avslöja hennes identitet. Enligt Ellsberg, Heise, Peña, Agurto och Winkvist (2001) är en utav de viktigaste etiska aspekterna när man intervjuar våldsutsatta kvinnor att forskaren behöver väga sin och deltagarnas säkerhet gentemot sin strategi att studien ska bidra till forskningen. Det är viktigt att hon inte kan kännas igen av sin våldsamma partner, andra närstående och/eller bekanta. Något som behöver tas i beaktning är att det kan vara oerhört smärtsamt att återuppleva det förflutna och berätta om sina erfarenheter, så när våldsutsatta kvinnor intervjuas behöver forskaren försäkra

sig om att hon har tillgång till stöd (Ellsberg m.fl. 2001). Det finns fyra allmänna huvudkrav inom svensk samhällsvetenskaplig forskning som nämns i Bryman (2011) som jag kommer att förhålla mig till. De är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att jag som forskare är skyldig att informera om undersöknings syfte, hur den kommer genomföras, vad den kan bidra med, att det är frivilligt att delta och att de kan när de önskar avbryta. Deltagarna i studien har rätt att själva bestämma över sin medverkan och detta sker under samtyckeskravet. Konfidentialitetskravet innebär att uppgifterna om deltagarna som ingår i en studie ska behandlas med största möjliga konfidentialitet. Nyttjandekravet kan kort beskrivas som att de uppgifter som samlas in får endast användas till forskningsändamålet och deltagarna ska informeras om hur uppgifterna används.

Diskussion

För att kunna hjälpa en våldsutsatt kvinna att lämna sin relation behöver vi förstå vad det är som håller henne kvar. Husdjurens påverkan är ett fenomen som behöver tas på allvar och det behövs mer forskning och kunskap om det här ämnet i Sverige. Jag tror att om den här studien skulle genomföras så kommer jag att få liknande resultat som de studier jag nämnde i avsnittet tidigare forskning. Jag tror att studien skulle kunna påvisa att husdjuren också varit utsatt för hot och våld, och att kvinnans oro för husdjurets säkerhet har påverkat henne i sitt beslut om hon skulle stanna kvar eller lämna mannen. Jag tror att det är viktigt att kvinnan får en ökad möjlighet att kunna ta med sig sitt husdjur när hon söker skyddat boende, eftersom det finns en risk att hon annars väljer att stanna kvar i relationen. Jag vill passa på att poängtera det som Nathalie från VOOV nämnde i min pilotstudie, det handlar inte om att alla resurser som ska gå till våldsutsatta kvinnor enbart ska gå till husdjuren. Utan när vi hjälper husdjuren så hjälper vi de våldsutsatta samtidigt. Nathalie berättade om en kvinnlig socialarbetare från Göteborg som hade ringt och gråtit av tacksamhet när VOOV hämtat en familjs hund. Enligt henne hade det räddat livet på kvinnan och barnet som levde med en våldsam man. Det tycks inte vara en självklarhet att en våldsutsatt kvinna lämnar sin partner om hon inte kan ta sitt husdjur med sig.

Min studie skulle kunna bidra med att fylla en kunskapslucka och ge en ökad förståelse för att detta existerar i Sverige. Att det är viktigt att fler får upp ögonen för sambandet mellan mäns våld mot kvinnor och mot husdjur. Framst veterinärer och socialarbetare som möter husdjur och våldsutsatta kvinnor. Om ett husdjur har blivit utsatt för misshandel, kan det också finnas en kvinna som är utsatt för våld och tvärtom.

Referenslista

- Allen, M., Gallagher, B. & Jones, B. (2006). Domestic violence and the abuse of pets: Researching the link and its implications in Ireland. *Practice*, 18(3), 167-181.
- Ascione, R. F. (1997). Battered women's reports of their partners' and their children's cruelty to animals. *Journal of Emotional Abuse*, 1(1), 119-133.
- Asicone, R. F., Weber, V. C., Thompson, M. T., Heath, J., Maruyama, M. & Hayashi, K. (2007). Battered pets and domestic violence. *Violence Against Women*, 13(4), 354-373.
- Bryman, A. (2011). *Samhällets vetenskapliga metoder* (2:a uppl.). Egypten: Sahara Printing.
- Ellsberg, M., Heise, L., Peña, R., Agurto, S. & Winkvist, A. (2001). Researching Domestic Violence Against Women: Methodological and Ethical Considerations. *8300 defect for UNSW Studies in Family Planning*, 32(1), 1-16.
- Faver, C. A. & Strand, B. E. (2003). To leave or to stay? Battered women's concern for vulnerable pets. *Journal of interpersonal violence*, 18(12), 1367-1377.
- Fitzgerald, J. A. (2007). "They gave me a reason to live": The protective effects of companion animals on the suicidality of abused woman. *Humanity & Society*, Vol.31, 355-378.
- Flynn, P. C. (2000). Woman's best friend. Pet abuse and the role of companion animals in the lives of battered women. *Violence Against Woman*, 6(2), 162-177.
- Strand, B. E. & Faver, A. C. (2005). Battered Women's concern for their pets: a closer look. *Journal of Family Social Work*, 9(4), 39-58
- Volant, M. A., Johnson, A. J., Gullone, E. & Coleman, J. G. (2008). The relationship between domestic violence and animal abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 23(9), 1277-1295.